

Рецензія
доктора економічних наук, професора,
Ілляшенко Наталії Сергіївни
на дисертацію Івченка Анатолія Григоровича
«Економічні стратегії безпекоорієнтованого розвитку підприємств в
Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 Економіка

Актуальність теми наукового дослідження. Поточний стан економіки України говорить про значний рівень її відставання від темпів розвитку економік інших європейських країн. На сьогодні на господарську діяльність підприємств чинять вплив чимало як зовнішніх так і внутрішніх факторів: політична ситуація в країні, рівень розвитку науково-технічного прогресу, проблеми забезпечення сталого розвитку, застарілий стиль керівництва та стан основних засобів самих підприємств тощо. Однак звичайно головною перешкодою на сьогодні є війна, яка триває в країні. І підприємства змушені працювати в умовах значної невизначеності та ризикованості, коли в будь-який час можуть зустрітись з проблемами втрати інфраструктури, відтоку робочої сили, унеможливлення провадити виробничу діяльність під час енергетичних криз і т.п. Та не дивлячись на таку ситуацію, всі суб'єкти господарювання повинні розробляти та реалізовувати відповідні стратегії подальшого розвитку як на середньострокову перспективу так і повоєнне відновлення. В цих умовах постає питання переведення акценту відповідних стратегій в бік безпекоорієнтованості, що дозволить враховувати майбутні ризики і вчасно їх нівелювати. Питання забезпечення безпекоорієнтованого розвитку постійно досліджується як вітчизняними так і закордонними вченими. Однак і досі не існує комплексного механізму, який дозволив би сформуванню економічну стратегію під час війни та в умовах подальшого повоєнного розвитку. Таким чином, тему дисертаційного дослідження Івченка А.Г. слід вважати актуальною та своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри бізнес-економіки та адміністрування Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка «Інноваційні стратегії управління бізнес-процесами суб'єктів підприємництва» (номер державної реєстрації №0121U109191, 2021-2025 рр.). Автором запропоновано теоретичні засади розроблення економічних стратегій безпекоорієнтованого розвитку підприємств.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, є достатньо мірі обґрунтованими. Виконане дослідження, свідчить про широку і глибоку обізнаність дисертанта з науковими працями вітчизняних і зарубіжних учених, в яких досліджуються проблеми забезпечення безпекоорієнтованого розвитку підприємства.

До основних наукових результатів слід віднести запропонований автором зміст дефініції «безпекоорієнтований розвиток підприємства», який передбачає орієнтацію на економічний розвиток як на рівні підприємства, так і на загальнонаціональному рівні, а також враховує поєднання питання економічної безпеки підприємства, його метафор та розвитку.

Крім того автором удосконалено розуміння передумов безпекоорієнтованого розвитку підприємств, які структуровано шляхом виділення можливостей та загроз, визначення їхньої природи та складу; також цікавим є запропонований підхід до оцінювання передумов безпекоорієнтованого розвитку підприємств, в основі якого лежить розроблення моделі оцінювання та побудови матриці аналізу передумов. Автором надано рекомендації щодо інтерпретації узагальнюючого показнику передумов безпекоорієнтованого розвитку

В роботі удосконалено зміст економічної стратегії безпекоорієнтованого розвитку на рівні окремого підприємства шляхом її представлення у вигляді окремих складників, зокрема співконкуренції, моделі PARTS, сценаріїв зміни

елементів моделі та способів реагування на загрози, опису значення кожного із складників, та розроблення сукупності сценаріїв модифікації кожного з елементів моделі PARTS, що дозволило створити передумови для розроблення відповідних стратегій для сукупності підприємств з урахуванням цілісної теоретичної та компонентної основи її розроблення.

Важливим є удосконалені теоретичні засади розроблення економічних стратегій безпекоорієнтованого розвитку підприємств, основі яких лежить окреслення сутності економічної стратегії безпекоорієнтованого розвитку у межах шкіл стратегічного управління, формулювання аксіом розроблення відповідних стратегій та вимог до їхнього змісту, а також визначення концептів їхнього розроблення.

Крім того автором запропоновано власне розуміння дефініції «розвиток підприємства» як ключової складової понятійно-категоріального апарату дослідження. Визначено умови безпекоорієнтованого розвитку підприємств в Україні на рівні національної економіки, що дозволило описати середовище безпекоорієнтованого розвитку українських підприємств.

Цікавим є інструментарій реагування на загрози у складі передумов безпекоорієнтованого розвитку підприємства, узагальнення та опис окремих способів реагування на загрози, визначення придатності використання кожного з виділених способів реагування на загрози для кожної із розглянутих загроз відповідного спрямування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, опублікованих працях. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації Івченка А.Г. є обґрунтованими. Теоретичною основою та методичною базою дисертаційного дослідження виступають фундаментальні положення економічної теорії та розвитку підприємства, стратегічного управління, діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід, сучасні концепції економічної безпеки, законодавчі та нормативні документи з врегулювання господарської діяльності підприємств. Отримані в роботі висновки достатньо аргументовані

– інформаційно-фактологічну базу склали зібрані, опрацьовані й узагальнені автором первинні матеріали досліджень, внутрішньої документації промислових підприємств, офіційні дані Державного комітету статистики України та дані, отримані за результатами опитування бізнесу.

Основні положення, висновки і рекомендації дисертації неодноразово доповідалися на наукових та науково-практичних конференціях різних рівнів: Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети розвитку фінансів, менеджменту та маркетингу: традиції, моделі, перспективи» (м. Київ, 2023 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку економіки, фінансів, обліку та права» (м. Кременчук, 2024 р.), VII Міжнародній науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» (м. Київ, 2024 р.), VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування» (м. Черкаси, 2024 р.).

Значення для науки і практики отриманих результатів. Наукове значення результатів представленої дисертаційної роботи полягає в розвитку науково-методичних підходів до формування економічних стратегій безпеорієнтованого розвитку підприємств. Теоретичні та методичні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи доведені до рівня практичних розробок і сприяють підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та забезпечення їх економічної безпеки. Практична цінність результатів дослідження підтверджується їх впровадженням у господарську діяльність ТОВ «Старвей Агро», ТОВ «Фурлендер Віндтехнологі», ТОВ «УК «Вітропарки України», ТОВ «ТП «Нуклон» а також у навчальному процесі Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка Міністерства освіти і науки України.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Робота складається з трьох розділів, де в повній мірі представлені наукові результати дослідження. Загальні висновки базуються на основі поданих результатів у розділах та

взаємо узгоджуються з поставленими завданнями. Додатки доповнюють основну частину дослідження та підтверджують глибину проведеною роботи.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом дисертація визначається достатньо високим рівнем теоретичних та прикладних досліджень, проте слід зауважити, що у ній мають місце окремі недоліки та дискусійні питання. Основні з них зводяться до такого:

1. В п.п. 2.1. автором розглядаються умови безпекоорієнтованого розвитку підприємств в Україні. На рис. 2.1 їх подано двома групами зовнішніх умов. Не зрозумілим є той факт, чому автор не розглядає також внутрішні умови, адже багато в чому розвиток підприємства залежить і від власного стану.

2. На рис. 2.4 здобувач розглядає передумови безпекоорієнтованого розвитку як можливості та загрози з боку внутрішнього та зовнішнього середовища. Однак, як на нашу думку подальший перелік саме можливостей подано з позиції саме внутрішнього середовища і майже не представлений чинниками зовнішнього. Хотілось би доповнити поданий на рис. 2.5 перелік.

Повнота викладення матеріалу дисертації в наукових публікаціях. Основні результати дослідження опубліковані в 11 наукових працях, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях, 5 публікацій у матеріалах наукових конференцій. Аналіз наукових публікацій дозволяє зробити висновок про те, що всі пункти наукової новизни в них викладені.

Висновок про відповідність кваліфікаційної наукової праці чинним вимогам. Дисертація Івченка Анатолія Григоровича «Економічні стратегії безпекоорієнтованого розвитку підприємств в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Результати дисертаційного дослідження засвідчили успішність вирішення поставлених завдань, основні положення дисертації мають наукову новизну і пройшли достатню апробацію. Зміст роботи повністю відповідає

спеціальності 051 Економіка. Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Івченка Анатолія Григоровича «Економічні стратегії безпекоорієнтованого розвитку підприємств в Україні» є самостійним завершеним дослідженням, що відповідає чинним вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор Івченко Анатолій Григорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Рецензент:

доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка,
доктор економічних наук, професор

Наталія ІЛЛЯШЕНКО

